

Näkökulmia monikulttuurisuuteen sosiaalityössä

Sisällönanalyysi erikoistumiskoulutukseen osallistuvien
sosiaalityöntekijöiden esseekirjoituksista

Sosiaalityön
kandidaatintutkielma

Laatija:
Lotta Hakala

8.5.2026
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Lotta Hakala

Otsikko: Näkökulmia monikulttuurisuuteen sosiaalityössä: Sisällönanalyysi erikoistumiskoulutukseen osallistuvien sosiaalityöntekijöiden esseekirjoituksista

Ohjaaja: Yliopistonlehtori Camilla Granholm

Sivumäärä: 36 sivua

Päivämäärä: 8.5.2026

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen sosiaalityöntekijöiden näkökulmia monikulttuurisuuteen. Tarkoituksena on kuvata, miten sosiaalityöntekijät kokevat työnsä suhteessa monikulttuuriin ryhmiin ja millaisia näkökulmia he esittävät monimuotoisuuteen osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia. Suomen väestön monimuotoistuesssa sosiaalityössä kohdataan yhä enemmän monikulttuurisista taustoista tulevia asiakkaita. Perustan tutkielmaani siihen, miten sosiaalityössä tällä hetkellä pystytään vastaamaan näiden asiakkaiden tuentarpeisiin. Teoriaperustana tutkielmassa toimii sosiaalityön koulutuksen tämänhetkinen tila ja kulttuurienvälisen kompetenssin merkitys sekä sosiaalisen kategorisoinnin, kulttuurisen toiseuttamisen ja rodullistamisen esiintyminen sosiaalityössä. Esittelen myös antirasistisen ja syrjinnänvastaisen sosiaalityön merkitystä monikulttuurisuuteen liittyvien ilmiöiden tarkastelussa.

Tutkielmani aineisto koostuu kymmenestä sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen osallistuvan sosiaalityöntekijän esseekirjoituksesta. Esheet on kirjoitettu vuonna 2021 erikoistumiskoulutuksen monikulttuurisuutta käsittelevän kurssin lopputehtävänä. Niistä analysoitavaksi rajasin sosiaalityöntekijöiden omaa pohdintaa ja reflektiota käsittelevät osuudet, mutta aineiston rajallinen konteksti täytyi huomioida analyysin tekemisessä. Näitä tekstikatkelmia analysoin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi eteni luokittelun ja teemoittelun kautta. Lopulta tuloksiksi muodostui analyysin perusteella kolme temaattista kokonaisuutta, jotka kuvaavat sosiaalityöntekijöiden näkökulmia: asiakkaiden tilanteiden kuvaaminen ja kulttuurierojen esittäminen, sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja asiakastyö sekä yhteiskunnallinen ja rakenteellinen näkökulma. Merkittäviä tuloksia olivat sosiaalityön ammattietiikan ja arvojen läsnäolo läpi aineiston sekä yhteiskunnallisen ulottuvuuden tarkastelun vähäisyys. Tutkielman tulosten ja yhteiskunnallisen nykytilan perusteella syntyy käsitys siitä, että vaikka sosiaalityöntekijät pitävät inhimillisiä arvoja ja yhdenvertaisuutta tärkeinä, eivät he tunnista kaikkia monikulttuuristen asiakkaiden elämiin vaikuttavia tekijöitä, kuten rasismia tai syrjintää.

Avainsanat: monikulttuurisuus, antirasistinen sosiaalityö, rakenteellinen sosiaalityö, kulttuurienvälisen kompetenssi, esseiden sisällönanalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Sosiaalityö suhteessa monikulttuurisuuteen	6
2.1	Sosiaalityön yhteiskunnallinen asema	6
2.2	Asiakas- ja luottamussuhteen rakentuminen sosiaalityössä	8
2.3	Sosiaalityön koulutus monikulttuurisuudesta ja yhteiskunnan monimuotoisuudesta	9
2.4	Puolueellisuus, kategorisointi ja rodullistaminen sosiaalityössä	11
2.5	Antirasistinen ja syrjinnänvastainen sosiaalityö	13
3	Tutkimusasetelma	15
3.1	Tutkimuskysymykset	15
3.2	Aineisto	15
3.3	Tutkimusmenetelmä ja analyysi	16
3.4	Tutkimusetiikka	17
4	Sosiaalityöntekijöiden näkökulmia monikulttuurisuuteen	19
4.1	Asiakkaiden tilanteiden kuvaaminen ja kulttuurierot	19
4.2	Sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja asiakastyö	22
4.3	Yhteiskunnallinen ja rakenteellinen näkökulma	25
5	Johtopäätökset	27
	Lähteet	31

1 Johdanto

Erilaiset vähemmistöt ovat aina tehneet Suomesta kulttuurisesti moninaisen. Nykyaikana väestön monimuotoistumisen voidaan nähdä olleen jatkuvassa kasvussa etenkin 1990-luvulta eteenpäin lisääntyneen maahanmuuton seurauksena. Esimerkiksi vierasperäisiä kieliä, muita kuin suomea, ruotsia tai saamea, puhuvien määrä on kasvanut 10 prosenttia vuodesta 1990 vuoteen 2024, kuten myös ulkomaalaistaustaisiksi määriteltyjen osuus väestöstä (Tilastokeskus 2025ab). Maahanmuuttajataustaiset ihmiset muodostavat moninaisen vähemmistön, jossa jokaisella on yksilöllinen tausta ja kulttuurinen identiteetti. Väestön monimuotoistuessa erilaisten vähemmistöjen edustajia on yhä enemmän myös sosiaalityön asiakas- ja työntekijäryhmissä. Tämä luo sosiaalityölle vaatimuksen pystyä vastaamaan asiakkaiden moninaisiin tuentarpeisiin ja tarkastelemaan monikulttuurisuutta vuorovaikutteisessa asiakastyössä sekä yhteiskunnallisella ja rakenteellisella tasolla.

Sosiaalityö rakentuu vahvaan ammatilliseen osaamiseen kohtaavasta asiakastyöstä sekä yhteiskunnallisen ja globaalin ulottuvuuden ymmärtämisestä. Sosiaalityön tehtävänä on rakentaa yksilöiden tai perheiden tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus. Sosiaalityö on muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on lieventää asiakkaiden elämäntilanteiden haasteita sekä lisätä heidän osallisuuttaan ja eri yhteisöjen sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 15 §.) Työskentelyn perustalla vaikuttavat lainsäädäntö, ammattietiikka ja sosiaalityölle ominaiset arvot, kuten yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus (Talentia 2022). Sosiaalityötä toteutetaan kuitenkin myös tietyin rajoituksin. Keskustelua on käyty pitkään esimerkiksi sosiaalihuollon riittämättömistä resursseista ja siitä, millaisiin julkisiin sosiaalipalveluihin on varaa heikossa taloudellisessa tilanteessa (Mänttari-van der Kuip 2016). Käytettävissä olevat resurssit sekä sosiaalipoliittiset diskurssit ja arvot ohjaavat ja rajaavat sosiaalityön kohtaavaa asiakastyötä osana julkista palvelujärjestelmää.

Ymmärrystä sosiaalityön yhteiskunnallisesta asemasta luodaan etenkin rakenteellisen sosiaalityön kautta. Resurssiniukkuuden ja koventuneiden yhteiskunnallisten arvojen aikana pitää huomiota kiinnittää myös siihen, millaisia sosiaalityön taustalla vaikuttavia historiallisia tekijöitä on olemassa. Rakenteellisen sosiaalityön historiassa on tarkasteltu niin pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin palvelujärjestelmän kehittymistä kuin myös sosiaalityön roolin ja tehtävien asemoitumista yhteiskunnassa. (Närhi 2023.) Monikulttuurisuutta tarkastellessa pohdintaa pi-

tää esittää siitä, miten kulttuurisen enemmistön ja vähemmistöjen suhdetta rakennetaan sosiaalityössä. Historian kehityskuluissa on tunnistettu kolonialismin ja rasismien kytkeytyminen pohjoismaisiin yhteiskuntiin (Elfving Ström 2021; Närhi 2023). Rasismia ja syrjintää koetaan Suomessa merkittävästi, ja nämä ilmiöt ovat läsnä myös yhteiskunnallisessa ja poliittisessa keskustelussa (esim. Rask, Castaneda & Seppänen 2020; Mykkänen 2025). Sosiaalihuollon asiakastyö altistuu samanlaisten diskurssien ylläpitämiselle rakenteiden ja historian vaikutuksen sekä sosiaalihuollon yhteiskunnallisen aseman takia. Rakenteellisella sosiaalityöllä pyritään tuomaan esiin sekä purkamaan tällaista eriarvoisuutta ylläpitävää asetelmaa.

Tässä tutkielmassa tarkastelen sitä, miten sosiaalityöntekijät havainnoivat monikulttuurisuutta ja asiakkaiden moninaisuutta työssään. Tutkimuskysymyksenäni muotoutuu kattamaan melko laajasti erilaisia käsityksiä, joita sosiaalityöntekijät voivat havainnoissaan esittää. Sosiaalityöntekijöiden näkökulmia monikulttuurisuuteen on tutkittu etenkin 2000-luvulla. Tutkimuksissa on havainnoitu esimerkiksi monikulttuurisia kohtaamisia sosiaalityössä, luottamussuhteen rakentumista sekä viimeisen vuosikymmenen aikana rakenteellista näkökulmaa rodullistamisen ja rasismien kautta. Aiemmissa tutkimuksissa tuodaan siis monipuolisesti esiin sosiaalityöntekijöiden ajatuksia ja käsityksiä mutta myös asiakkaiden kokemuksia.

Tässä tutkielmassa keskitytään sosiaalityöntekijöiden näkökulmien esiintuomiseen, sillä on tärkeää painottaa työntekijöiden ammatillista vastuuta ja valta-asemaa. Tarkasteltavana on, miten sosiaalityöntekijöiden käsitykset ja työskentely kulttuuristen vähemmistöjen kanssa kytkeytyy sosiaalityön eettisiin arvoihin sekä yhteiskunnalliseen asemaan osana pohjoismaisen hyvinvointivaltion palvelujärjestelmää. Tällöin korostuu se, miten sosiaalityö tällä hetkellä pystyy vastaamaan kasvavaan määrään monikulttuurisia asiakkaita ja heidän erityisosaamista vaativiin tuentarpeisiinsa. Olennaista on myös havainnoida kulttuurienvälisen kompetenssin rakentumista ja merkitystä sekä sitä, millaisia haasteita voi syntyä, jos tällainen osaaminen puuttuu sosiaalityöntekijöiltä.

Tutkielma etenee esittelemään aiempaa tutkimusta ja teoreettisia lähtökohtia sosiaalityöntekijöiden näkökulmista monikulttuurisuuteen. Teoreettiset lähtökohdat ovat perusta myös sosiaalityöntekijöiden osaamiselle. Tällä pohjustan tutkimuksen tavoitteita sekä tutkimusasetelmaa, joista edetään sisällönanalyysin myötä muodostuneiden tulosten tarkasteluun. Lopuksi aiempaa tutkimusta kytetään tämän tutkielman kontekstiin johtopäätöksissä ja pohdinnassa.

2 Sosiaalityö suhteessa monikulttuurisuuteen

Tässä tutkielmassa tarkoitan *monikulttuurisuudella* yhteiskunnallista tilannetta, jossa erilaiset kulttuuriryhmät pyrkivät sopeutumaan yhteiseen elämään huomioiden samalla edelleen omat identiteettinsä (Hall 2000). Tähän liittyvät erilaiset ilmiöt, kuten siirtolaisuus, maahanmuutto, pakolaisuus, paperittomuus sekä kulttuurienväliset kohtaamiset. Termiin monikulttuurisuus kytkeytyvät myös poliittiset toimintatavat ja käytännöt, joilla yhteiskunnan monimuotoisuutta pyritään jäsentämään (Hall 2000).

Monikulttuurisuuden määritelmää on kyseenalaistettu 2000-luvulla, ja käsitettä on myös pyritty korvaamaan sen ongelmallisuuden vuoksi. Monikulttuurisuuden käsitteen asemaa on haastanut etenkin nationalistisen ja assimiloivan ajattelun lisääntyminen. Käsite voidaan kokea haasteelliseksi, jos tulkitaan, että se keskittyy pelkästään staattiseen ja erottelevaan ajatukseen kulttuurista, eikä ota huomioon sen sisä- ja ulkopuolella vaikuttavia muuttuvia ja kompleksisia tekijöitä. (Gozdecka, Ercan & Kmak 2014; Heino & Jäppinen 2022; Johansson 2024.) Valitsin kuitenkin käsitteen, sillä koen, että se selittää kaikista ymmärrettävimmän ja laajimmin tässä tutkielmassa esiin tulevia ilmiöitä. Käsite on ollut käytössä myös sosiaalityön koulutuksessa.

2.1 Sosiaalityön yhteiskunnallinen asema

Sosiaalityö perustuu ihmisoikeuksiin ja niiden suojelemiseen sekä yhteiskunnallisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen tavoitteluun. Työskentelyn tarkoituksena on auttaa ja neuvoa, mutta myös luoda myönteistä ja rakentavaa muutosta yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen elämässä sekä laajemmin yhteiskunnallisessa ja globaalissa kontekstissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö.) Sosiaalityön tehtävä on siis osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon sekä vaikuttaa palvelujärjestelmään ja sen kehitykseen. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen taustalla on velvoite rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen.

Rakenteellisella sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia käsittelevän tiedon välittymistä sosiaalihuollon ulkopuolelle sekä sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämistä kansallisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tietoa tuotetaan esimerkiksi asiakastyöstä, asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä. Sosiaalihuolto tuodaan näin osaksi hyvinvointialueiden laajaa toimintaa sekä koko yhteiskuntaa ja sosiaalipoliittista kenttää. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §.) Rakenteellisella sosiaalityöllä pyritään myös

edistämään asiakkaiden oikeuksia ja tukimuotoja. Tällaisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen toteuttaminen on kuitenkin edelleen melko vähäistä sosiaalityön kentällä. Sosiaalityöntekijät tuottavat pääosin tietoa omalle organisaatiolleen, ja laajempi yhteiskunnallinen vaikuttaminen jää siihen suhteutettuna vähäiseksi. Sosiaalityöntekijät eivät siis tuo kokoamaansa tietoa esiin esimerkiksi osallistumalla julkiseen keskusteluun. (Kannasoja, Ruonakangas, Närhi, Rantamäki & Kokkonen 2022.) Asiakastyöstä saatava tieto ei tällöin johda rakenteellisiin muutoksiin, mikä vaikeuttaa sosiaalityön ja -palveluiden kokonaisvaltaista kehitystä.

Yhteiskunnallinen toimintataso kietoutuu muutoksen tekemiseen myös yksilöiden elämissä. Tällöin sosiaalityön merkitys kiteytyy epäsuotuisten ja epäoikeudenmukaisten sosiaalisten tilanteiden parantamiseen niin yksilötasolla kuin yhteiskunnassa. Sosiaalityö perustuu vahvaan yhteiskunnalliseen asiantuntemukseen (Pohjola 2011, 207–213.) Sosiaalityöntekijöiltä vaaditaan siis laajaa ymmärrystä siitä, millainen rooli heillä itsellään on yhteiskunnassa ja siitä, miten yhteiskunta ja sen ilmiöt ovat vuorovaikutuksessa heidän asiakkaidensa kanssa. Rakenteellisen sosiaalityön näkökulma yhdistää tähän vuorovaikutukseen myös sosiaalipoliittisen ulottuvuuden (Pohjola 2011, 217). Poliittisilla linjauksilla vaikutetaan esimerkiksi palveluiden määrään ja laatuun sekä saatavuuteen ja lainsäädäntöön, mikä ohjaa sosiaalityöntekijöiden jokapäiväistä työtä.

Sosiaalityöntekijöiden työtä ohjataan koulutuksella, erilaisilla säädöksillä, ohjeilla sekä laeilla. Työ sisältää kuitenkin paljon myös työntekijän omaa tulkintaa ja harkintaa. Harkinnan myötä sosiaalityöhön kytkeytyy valta-asetelma työntekijän ja asiakkaan välille. Asetelma on olemassa, vaikka sitä ei tiedostettaisikaan täysin. (Niemi 2013.) Sosiaalityössä harkintavalta liittyy siihen, millaista tukea ja neuvontaa asiakas saa ja millaisia rajoituksia työskentelyssä on. Valta-asetelman huomioiminen vaatii sosiaalityöntekijältä tarkkaa kykyä havainnoida omaa työtään ja siihen ulkopuolelta vaikuttavia tekijöitä. Harkinnanalainen ulottuvuus tekee sosiaalityöstä vaativaa asiantuntijatyötä, joka edellyttää työntekijältä tarvittavan ammattitaidon hallintaa, ammattietiikan tuntemista ja oman osaamisen jatkuvaa kehittämistä (Talentia 2022). Ammatietiikka ohjaa sosiaalityön ja -työntekijöiden arvoja sekä moraalista toimintaa. Sosiaalityön arvojen, kuten oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden, tavoittelu suuntaa myös harkinnanvaraisen työskentelyn tavoitteita.

2.2 Asiakas- ja luottamussuhteen rakentuminen sosiaalityössä

Sosiaalityön yhteiskunnallinen ulottuvuus ja vaikuttavuus kytkeytyvät yksilöiden väliseen sosiaalityöhön ja sen onnistumiseen. *Asiakastyössä* sosiaalityöntekijän täytyy muodostaa asiakkaan tilanteesta kokonaisvaltainen kuva. Tämä vaatii asiantuntemusta asiakkaan elämään vaikuttavista tekijöistä sekä hyviä vuorovaikutustaitoja. Sosiaalityö perustuu *asiakas- ja luottamussuhteen* muodostamiseen (Heino & Kara 2024). Väestön monimuotoistuesssa myös sosiaalityöntekijät kohtaavat yhä useammin ihmisiä erilaisista taustoista, jotka eivät välttämättä ole työntekijälle entuudestaan tuttuja. Monikulttuurisissa kohtaamisissa sosiaalityöntekijän täytyy siis ottaa huomioon sellaisia tekijöitä, joita samaa kieltä puhuvan tai palvelujärjestelmän tuntevan asiakkaan kanssa ei tarvitse. (Anis 2005; Jäppinen, Heino & Turtiainen 2024.)

Asiakkaiden kokonaisvaltainen luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on myös tärkeää, kun sosiaalityössä pyritään muodostamaan asiakassuhdetta (Heino 2016; Heino & Kara 2024). Suomessa vieraskielisten vanhempien on havaittu olevan vaikea luottaa sosiaali- ja terveystalveluihin. Talveluihin ja näin ollen myös ammattilaisiin kohdistuva luottamuksen puute voi jollua esimerkiksi aiemmista negatiivisista kokemuksista, puutteellisesta tiedosta, epäselvyyksistä tai talveluiden vaikeasta saavutettavuudesta. (Heino & Kara 2024; Heino & Lillrank 2020.) Luottamuksen muodostumiseen vaikuttaa myös asiakkaan maahanmuuttosyyt ja kokonaisvaltainen tilanne (Heino & Kara 2024). Luottamusta työntekijöihin sekä talvelujärjestelmään pystytään varmistamaan ammattilaisen osaamisella, avoimuudella ja tarvittavien resurssien varmistamisella. Ajalla on myös suuri merkitys luottamussuhteen rakentamisessa. Lisäksi työntekijät voivat edistää luottamusta tekemällä talveluprosesseja, tavoitteita ja toimenpiteitä ymmärrettäviksi ja selkeiksi. (Sundbäck 2023; Turtiainen 2012.)

Koska asiakastyö perustuu vuorovaikutukseen, nousee käytetyn kielen merkitys ratkaisevasti esiin. Jos työntekijä ja asiakas eivät jaa yhteistä kieltä, hyödynnetään talveluissa *asioimistulkausta*. Tulkin avulla pyritään takaamaan asiakkaiden oikeus saada ymmärrettävää tietoa sekä työntekijän oikeusturvaa siten, että molemmille osapuolille syntyy jaettu ymmärrys käsitellyistä asioista (Jäppinen ym. 2024.) Toisaalta tulkkauksen käyttäminen voi myös lisätä vuorovaikutuksen haasteellisuutta, sillä sosiaalityöntekijöiden täytyy alun perinkin miettiä kommunikointitapaansa enemmän *monikielisessä vuorovaikutuksessa*. Esimerkiksi miten oman elekielen ja puheen sävyn saa välitettyä, tai epävarmuus siitä, että kääntääkö tulkki kaiken molempien osapuolten tuottaman puheen. Monikielisyyden lisäksi vuorovaikutusta voivat muokata myös

eräänlaiset kulttuurierot, jotka liittyvät sensitiivisten aiheiden ja haastavien tunteiden käsitteelyyn. Monikielisessä vuorovaikutuksessa tulkilla on merkittävä rooli tämän kaiken välittämisessä. Näin ollen asiakkaan ja työntekijän pitää pystyä muodostamaan luottamussuhde myös tulkkiin. (Jäppinen ym. 2024; Kara & Nordberg 2023.) Sosiaalityöntekijän osaaminen on siis monikulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa perustavanlaatuista.

2.3 Sosiaalityön koulutus monikulttuurisuudesta ja yhteiskunnan monimuotoisuudesta

Kulttuurienvälinen sensitiivisyys ja kompetenssi ovat ratkaisevassa asemassa monikulttuurisissa kohtaamisissa sosiaalityössä sekä sosiaalityön yhteiskunnallisen roolin täyttämiseksi. Sosiaalityössä tarvitaan osaamista vuorovaikutuksen ja kielen näkökulmasta, kulttuurien vaikutuksista, suvaitsevaisuudesta, eettisyydestä sekä mukautumisesta erilaisiin tilanteisiin. Kulttuurien välisellä kompetenssilla tarkoitetaan yksilön kykyä irtautua jo osaamistaan kulttuurikäytännöistä ja sopeutua kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa tarvittaviin tapoihin. Kompetenssin kehittäminen on jatkuva oppimisprosessi (Katisko 2016; Kimanen, Varjonen, Sotkasiira, Nivala & Ryyänen 2022.) Kulttuurienvälisesti kompetentilla sosiaalityöntekijällä on tietynlaiset arvot ja asenteet sekä kunnioitusta ja kyky huomioda kulttuurien moninaisuutta ja reflektoida omaa ajatteluaan ja käytöstään. Tällöin sosiaalityöntekijä ymmärtää omaa toimintaprosessiaan sekä yhteiskunnallista ympäristöä, jossa toimitaan. Sosiaalityöntekijä pystyy tällöin luomaan ympäristön, jossa asiakas saa tarvitsemaansa tukea sensitiivisellä ja inhimillisellä tavalla. (Sue, Rasheed & Rasheed 2017.)

Sosiaalityön koulutus vaikuttaa merkittävästi siihen, miten työntekijät tekevät työtään käytännössä. Ne asiat, jotka painottuvat koulutuksessa, korostuvat myös sosiaalityöntekijöiden osaamisessa. Tarve käsitellä yhteiskunnan moninaisuutta sosiaalityön yliopisto-opinnoissa on kasvanut väestön monimuotoistuessa samalla kun monikulttuuriset ilmiöt ovat tulleet sosiaalityön kentällä enemmän näkyviin (Riitaoja, Jäppinen, Kara & Nordberg 2021). Sosiaalityön koulutus on kuitenkin pitkälti keskittynyt länsimaalaiseen näkökulmaan, mikä jättää siirtolaisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvien ilmiöiden käsittelyn vähäiseksi. Toisaalta monikulttuurisuutta käsittelevät opinnot herättävät kuitenkin opiskelijoissa pohdintaa siitä, miten teemat tulevat esiin omassa ajattelussa sekä tulevaisuuden työelämässä. Reflektointi ja sen harjoittelu opintojen aikana edesauttaa opiskelijoiden kykyä huomioda omia ennakkoluulojaan ja -asenteitaan myöhemmin työelämässä. (Jönsson & Flem 2018.)

Sosiaalityössä oleellinen näkökulma liittyy myös kulttuuristamiseen ja siihen, miten kulttuurieroista puhutaan ja miten niitä arvioidaan. *Kulttuuristamisella* tarkoitetaan toimintaa, jossa käsitteellä kulttuuri selitetään erilaisia ilmiöitä ja tilanteita niin yksilöiden elämissä kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Kulttuurilla pyritään selittämään yksilöiden ja vähemmistöjen välisiä eroja sekä haasteita. Tätä kutsutaan myös kulttuurin perusteella toiseuttamiseksi. (Anis & Turtiainen 2021; Elfving Ström 2021.) Tämä ilmiö estää tilanteiden tosiasiallisten syiden tarkastelun. Niin kuin monet muutkin yhteiskunnalliset ilmiöt, myös kulttuuristaminen heijastuu sosiaalityöhön ja sosiaalityöntekijöiden toimintatapoihin (Eliassi 2014; Heino & Jäppinen 2022). Sosiaalityössä on tärkeää huomioida asiakkaan yksilöllinen tilanne, ja sosiaalityön koulutus keskittyy nimenomaan kokonaisvaltaisen ymmärryksen rakentamiseen yksilön elämästä sekä ympäröivästä yhteiskunnasta. Sosiaalityöntekijät kuitenkin usein selittävät yksilön vaikeuksia kulttuuristamisen kautta, mikä voi johtaa yksilön tilanteen vähättelyyn (Anis 2005). Kulttuuriin sisältyy huomattavasti tarkempiakin piirteitä, kuten monikielisyys, etninen tausta tai uskonto, joiden merkitystä sosiaalityöntekijöiden tulisi havainnoida niin asiakkaan tilanteessa kuin myös omassa ajattelussaan.

Kulttuurienvälisellä sensitiivisyydellä ja oman toiminnan reflektoinnilla sosiaalityöntekijät pystyvät havainnoimaan monikulttuurisuuteen liittyviä teemoja sekä ongelmakohtia omassa ajatusmaailmassaan sekä työssään. Tarve tälle on merkittävä väestön monimuotoistuesssa, mutta monikulttuurisuutta, maahanmuuttoa, siirtolaisuutta ja tähän liittyvää moninaisuutta ei kuitenkaan käsitellä riittävästi suomalaisessa sosiaalityön yliopistokoulutuksessa (Riitaoja ym. 2021). Tämä voi johtaa siihen, että työelämässä toimivilla sosiaalityöntekijöillä ei ole riittävästi tietotaitoa havaita, tunnistaa tai ottaa puheeksi moninaisuuteen liittyviä tekijöitä asiakkaidensa kanssa. On myös mahdollista, että sosiaalityöntekijöillä ei ole riittävästi tietoa siitä, miten erilaiset monikulttuurisuuteen ja moninaisuuteen liittyvät ilmiöt vaikuttavat maailmassa ja yhteiskunnassa sekä asiakkaiden elämissä ja yhteisöissä. Sosiaalityö on oleellinen osa pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin palvelujärjestelmää, ja kun moninaisuutta ei oteta huomioon, on vaarana, että palvelut eivät rakennu tukemaan kaikkia vähemmistöjä (Riitaoja ym. 2021).

2.4 Puolueellisuus, kategorisointi ja rodullistaminen sosiaalityössä

Sosiaalityöntekijät tekevät työtään omana itsenään, vaikka työhön vaikuttaakin merkittävä määrä erilaisia taustatekijöitä. Näin ollen luonnollisestikin jokaisen oma ajattelumaailma heijastuu tehtävään työhön. Ihmisillä on ominainen tapa kategorisoida ympäröivää maailmaa ja siten hahmottaa sosiaalisia rakenteita ja ryhmiä. Samaan aikaan ihminen kuitenkin määrittelee tiettyyn ryhmään kuuluville tiettyjä ominaisuuksia ja oletuksia, mikä voi johtaa ennakkoluulojen syntymiseen sekä syrjintään. (Lehto 2023.) *Sosiaalisen kategorisoinnin* lisäksi ihmiset altistuvat implisiittiselle, alitajuntaiselle, tiedostamattomalle ajattelulle sekä puolueellisuudelle. Implisiittinen puolueellisuus kuvaa yksilöiden ajatusmaailmallisia representaatioita sosiaalisista luokista, kuten etnisyydestä, ihonväristä tai sukupuolesta. Usein puolueellisuus tukee sitä, mikä on yksilölle jo entuudestaan tunnettua. Ihmiset voivat luoda tietoisestikin stereotypioita ja ennakkoluuloja, mutta suuri osa ajattelusta tapahtuu tiedostamatta. Sosiaalityöntekijöiden tietoisuutta omista puolueellisista ja luokittelevista ajatusmalleista voidaan lisätä koulutuksella. (Bursell 2024.)

Sosiaalityöntekijöiden ajattelussa onkin havaittu ristiriitaisuutta, kun tutkitaan miten he suhtautuvat kulttuurien moninaisuuteen. Sosiaalityöntekijät suhtautuvat erilaisiin kulttuureihin myönteisesti, mutta jos yksilön tai yhteisön elämässä on havaittavissa jonkinlaisia haasteita, selittää niitä useimmiten yksinkertaisesti kulttuurieroilla. (Kuusipalo, Hautamäki & Baraldi 2020.) Aiemmassa tutkimuksessa on myös havaittu, että sosiaalityöntekijät eivät suurimmaksi osaksi tunnista työssään ja organisaatioissaan eriarvoistavia, syrjiviä tai rasistisia piirteitä, vaikka niitä yleisesti voidaan todeta olevan olemassa. Rasismista keskusteleminen ja sen esille tuominen mielletään vaikeaksi, mikä johtaa siihen, ettei asiasta keskustella asiakkaiden kanssa, työyhteisössä tai laajemmin yhteiskunnallisestikaan. (Anis 2008; Eliassi 2014; Eliassi 2017.)

Sosiaalityöntekijät voivat tällöin osallistua luomaan diskurssia, joka pohjautuu *kulttuuriseen toiseuttamiseen*. Sosiaaliseen kategorisointiin perustuva toiseuttaminen muodostuu, kun yhteiskunnassa enemmistöväestöstä ja heidän edustamastaan kulttuurista muodostetaan normi, johon eri vähemmistöjä verrataan. Tällöin vähemmistöryhmiä kohdataan eri tavalla ja eriarvoisesti niin ihmistenvälisissä kohtaamisissa kuin institutionaalisella tasolla. (Eliassi 2014; Jönsson 2013.) Instituutiona sosiaalihuolto, ja sosiaalityö osana sitä, ei siis ole immuuni erilaisten syrjivien, toiseuttavien tai sortavien ajattelumallien ylläpitämiselle. Sosiaalihuollon tehtävänä on varmistaa yksilöille oikeudenmukainen ja yhdenvertainen asema yhteiskunnassa, mutta työ perustuu aina jonkunlaiseen valtasuhteeseen esimerkiksi työntekijän ja asiakkaan tai asiakkaan ja

yhteiskunnallisen tason välillä. Näiden hierarkioiden ymmärtämättömyys voi johtaa siihen, että sosiaalityöntekijät tarkoittamattaankin perustavat ammatillista toimintaansa juuri omaan valta-asemaansa. (Elfving Ström 2021.) Sosiaalityö ei siis automaattisesti ole heikommassa asemassa olevan asiakkaan puolella, vaan työntekijöillä pitää olla kyky huomioida näitä asetelmia.

Toiseuttamisen, puolueellisuuden ja sosiaalisen kategorisoinnin taipumusten taustalla vaikuttavat *rodullistavat valtasuhteet*, jotka perustuvat kolonialismin historiallisiin juuriin. Kolonialismissa rasismi ja sorto toimivat etnisten ryhmien alistamisen välineenä. Rodullistamisen seurauksena valkoisuudesta on syntynyt normi, johon muita etnisiä ryhmiä verrataan. Nämä koloniaaliset eroavaisuudet, valta-asetelmat, ovat edelleen nykypäivänä läsnä ihmisten ajattelussa, kun yksilöitä ja ryhmiä luokitellaan. Näin kolonialistinen ajattelu kytkeytyy myös sosiaalityöhön. Rodullistaminen ja siihen perustuvat sosiaaliset hierarkiat ovat nykyajassa usein hienovaraisesti ilmaistuja, kuten rodullistettuihin ryhmiin kohdistettavia ennakkoluuloja ja oletuksia. (Elfving Ström 2021.)

Rasismi kytkeytyy rodullistamiseen ja kolonialismin historiaan perustavanlaatuisesti. Rasismin eri muodoissa pääpiirteensä on ajatus tietyn ryhmän paremmuudesta. Sosiaalinen, kulttuurinen ja rakenteellinen rasismi koostuvat erilaisista normeista, standardeista ja maailmankuvista. Sosiaalityössä rodullistamisen ja kolonialistisen historian tiedostamattomuus johtaa eri etnisten ryhmien alisteisen aseman ylläpitämiseen. (Elfving Ström 2021.) Rodullistavan ajattelun huomioimattomuus voi johtaa siihen, että monikulttuurisista taustoista ja etnisistä vähemmistöistä tulevien asiakkaiden tilanteita yleistetään tai heidän kokemuksensa sivuutetaan. Sosiaalityöntekijät eivät tällöin myöskään tunnista omaa valta-asemaansa. (Mikkonen 2023.) Rasismin ja rodullistavien rakenteiden ylläpitäminen sosiaalityössä on rakenteellinen ongelma, joka vaikuttaa niin asiakkaiden joka päiväiseen kohtaamiseen kuin myös sosiaalityön asemaan yhteiskunnassa.

Tutkimuksessa on aiemmin luotu myös sosiaalityöntekijöille erilaisia, rodullistamiseen perustuvia, kategorioita. Valkoisilla sosiaalityöntekijöillä viitataan ihonvärinsä perusteella etuoikeutetun yhteiskunnallisen aseman saavuttaneisiin työntekijöihin, kun taas muiden, niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin, rooleja erotellaan esimerkiksi maahanmuuttajataustaisuudella tai tiettyyn uskontokuntaan kuulumisella. Juuri valkoiset sosiaalityöntekijät näkevät useimmiten esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumisen suurimpana haasteena heidän kulttuurisen identiteettinsä. Puolestaan maahanmuuttajataustaiset sosiaalityöntekijät tunnistavat työssään sekä

työyhteisöissään enemmän syrjiviä, stigmatisoituja sekä rasistisia piirteitä ja rodullistavia rakenteita. (esim. Eliassi 2017.) Sosiaalityöntekijöiden näkökulmat perustuvat siis myös heidän omiin taustoihinsa. Tämä osoittaa työntekijöiden yksilöllisyyden vaikutuksia siihen, miten asiakkaita ja heidän tuentarpeitaan arvioidaan.

Länsimaiseen, valkoiseen, etuoikeutettuun näkökulmaan keskittyvää sosiaalityötä on pyritty purkamaan käyttämällä *dekolonialismin* käsitettä (esim. Mikkonen 2023; Hubara 2024). Dekolonialismi ei ole kuitenkaan vielä suomalaisessa sosiaalityön koulutuksessa tai tutkimuksessa paljon käytetty lähtökohta. Globaalissa kontekstissa sillä on pyritty selvittämään, miten sosiaalityön monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta pystytään lisäämään niin koulutuksessa, työelämässä kuin opiskelijoiden ja työntekijöidenkin parissa (Schmid & Morgenshtern 2026). Sosiaalityöntekijöiden monimuotoisuutta ei ole systemaattisesti arvioitu tai tutkittu Suomessa, eikä esimerkiksi sosiaalityön opintoihin hakevien tai opiskelijoiden taustojen monimuotoistumisen tarpeesta ole oikeastaan käyty keskustelua. Dekolonialistista näkökulmaa hyödyntämällä sosiaalityön tekemisessä ja koulutuksessa, pystyttäisiin purkamaan rodullistavia valta-asetelmia sosiaalityöntekijöiden joukossa sekä suhteessa asiakkaisiin.

2.5 Antirasistinen ja syrjinnänvastainen sosiaalityö

Kansainvälisesti huomiota on kiinnitetty kasvavissa määrin rodullistamisen ja rasismien esiintymiseen sosiaalityön käytännöissä ja yhteiskunnan rakenteissa 1980-luvulta eteenpäin (Payne 2005; Teasley 2023). Pohjoismaalaisessa keskustelussa näiden käsitteiden käyttö on kuitenkin ollut vähäistä ja jopa välteltyä, vaikka tarve keskustelulle kulttuurisista eroista ja hierarkioista on tunnistettu (Anis 2008). Hiljalleen nykyaikana keskustelua kolonialistisen historian vaikutuksista sosiaalityöhön on tuotu esiin myös pohjoismaisessa ja suomalaisessa kontekstissa (Mikkonen 2023). Keskustelun lisäksi sosiaalityön kentällä on kehitetty teoreettisia ja metodologisia lähtökohtia, jotta näitä teemoja pystyttäisiin nostamaan esiin niin sosiaalityön koulutuksessa kuin konkreettisissa käytännöissäkkin. Teoreettisella perustalla pyritään selittämään historiallisen painolastin omaavien hierarkioiden asemaa sosiaalityöntekijöille, jotta he osaavat ottaa niitä huomioon tekemässään asiakastyössä sekä yhteiskunnallisessa yhteydessä.

Malcolm Payne (2005, 269–294; 2014, 373–401) kuvaa sosiaalityön teoreettisia lähtökohtia juuri tästä näkökulmasta. *Antirasistinen ja syrjinnänvastainen sosiaalityö* on syntynyt etenkin huolesta kulttuurien välisistä konflikteista sekä rasismista monimuotoistuvissa, länsimaisissa

yhteiskunnissa 1980-luvulla. Sosiaalityö ei ole tällöin huomionut rasismia kaltaisia ilmiöitä, ja keskustelu sosiaalityön kentällä esimerkiksi etnisyydestä ja rodullistamisesta on ollut lähes olematonta (Teasley 2023). Yhteiskunnallisen kehityksen ja monimuotoistumisen edetessä on kuitenkin siirrytty tarkastelemaan sosiaalista kuulumista juuri etnisyyden sekä muiden sosiaalisesti erottavien tekijöiden kautta. Antirasistinen näkökulma ohjaa sosiaalityöntekijöiden ymmärrystä siitä, miten näiden eri sosiaalisten tekijöiden merkitys näkyy käytännössä. Näkökulma keskittyy tapoihin torjua syrjiviä ja rodullistavia käytänteitä myös institutionaalisella tasolla. (Payne 2005.) Syrjinnänvastaisella sosiaalityöllä pyritään estämään sosiaalista jakautumista eri etnisten ryhmien välillä (Payne 2014).

Syrjintä ja rasismi perustuvat sosiaalisiin rakenteisiin, joita ihmiset muodostavat perustuen esimerkiksi rotuun, sukupuoleen tai ikään, eivätkä niinkään tiettyjen yksilöiden tai ryhmien toimintaan (Payne 2014). Rakenteet ovat syntyneet suhteessa historiaan, yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä nykyaikaan, mikä tekee niiden tarkastelusta haastavaa. Antirasistinen näkökulma ei ole varsinaisesti sosiaalityön malli, vaan pyrkii ennemminkin vaikuttamaan sosiaalityön toimintatapoihin asiakastyössä, yhteiskunnassa sekä globaalissa maailmassa (Payne 2014). Nykypäivänä sosiaalityöntekijät ovat siirtyneet vahvasti terapeuttiseen yksilöidenväliseen työskentelyyn, mikä on heikentänyt sosiaalityön rakenteellisen ja yhteiskunnallisen aseman huomioimista. Antirasistinen lähestymistapa kuitenkin korostaa rakenteellisen sosiaalityön tarvetta. (Berrett-Abebe, Reed & Storms 2023).

Syrjinnän- ja rasisminvastaiseen sosiaalityöhön pitää liittää myös laajempaa teoreettista osaamista, sillä jonkun tietyn käytännön tai lähestymistavan omaksuminen ei tue kaikkia eri vähemmistöistä tulevia. Kulttuurinen identiteetti on henkilökohtainen ja näin ollen myös syrjinnän tai rasismia kokemukset ovat yksilöllisiä. (Payne 2014.) Tällä hetkellä antirasistista näkökulmaa esitetään sosiaalityössä kuitenkin yksipuolisesti. Etenkin koulutuksessa monimuotoisuutta pitäisi korostaa enemmän (Brock-Petroshius, Garcia-Perez, Gross & Abrams 2023). Antirasistinen sosiaalityö tarkastelee siis myös sitä, miten rasismi rakentuu sosiaalityön ammatissa ja koulutuksessa. Sillä pyritään tuomaan esiin sosiaalityön rakenteita, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta ja rasismia, asiakastyössä, organisaatioissa, instituutioissa sekä yhteiskunnassa (Teasley 2023). Näkökulmaa ei kuitenkaan hyödynnetä merkittävästi nykyaikana, eivätkä sosiaalityöntekijät Pohjoismaissa myöskään aina tunnista tarvetta antirasistiselle sosiaalityölle (Eliassi 2017).

3 Tutkimusasetelma

Tutkielman tavoitteena on tuoda esille sosiaalityöntekijöiden näkökulmia monikulttuurisuuteen omassa työssään ja kohtaamiensa ihmisten parissa suomalaisessa sosiaalihuollossa. Tarkoituksena on havainnoida sitä, millaista itsereflektiota sosiaalityöntekijät hyödyntävät hahmottaakseen oman toimintansa taustalla vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä. Tutkielma käsittelee sitä, miten sosiaalityöntekijät jäsentävät havaitsemiaan monikulttuurisia ilmiöitä suhteessa koulutukseensa ja työelämäänsä. Tavoitteena on myös kuvata, miten sosiaalityöntekijät kokevat työnsä suhteessa monikulttuurisiin ryhmiin ja millaisia näkökulmia he esittävät monimuotoisuuden osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni on:

Miten sosiaalityöntekijät havainnoivat monikulttuurisuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä työssään, kohtaamiensa asiakkaiden parissa ja yhteiskunnassa?

Tutkimuskysymyksen avulla pyrin kuvailemaan tutkielmassa sitä, millaisista näkökulmista sosiaalityöntekijät lähestyvät monimuotoisuutta ja erilaisuutta työssään. Aineistoa tarkastellessa kiinnitin huomiota myös siihen, havainnoivatko sosiaalityöntekijät omassa toiminnassaan ennakkoluulojen tai stereotyyppien vaikutusta. Pohdin myös, miten he reflektivat omaa osaamistaan ja sosiaalityöntekijöiden tarvitsemaa kulttuurienvälistä sensitiivisyyttä niin asiakastyössä kuin yhteiskunnallisessa palvelujärjestelmän kontekstissa. Pyrin tarkastelemaan sitä, miten sosiaalityöntekijät tuottavat tekstissään näkemyksiään, mutta myös millaisia asioita kirjoituksissa ei mainita – jääkö jotakin puuttumaan tai näkymättömiin.

3.2 Aineisto

Tutkielmani aineisto koostuu kymmenestä (n=10) sosiaalityöntekijöiden kirjoittamasta esseestä. Esseet on kirjoitettu vuonna 2021 lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön erikoistumiskoulutukseen sisältyvän monikulttuurisuutta käsittelevän opintojakson arvioitavana lopputehtävänä. Sosiaalityön erikoistumiskoulutus on suunnattu yliopistollisen maisterin tutkinnon suorittaneille ja työelämässä jo toimineille, joilla on oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia Suomessa (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015 7 §). Yliopistot järjestävät erikoistumiskoulutukset yhteistyössä Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnetin

kanssa. Aineistoni sosiaalityöntekijät ovat siis jo työelämässä jonkin aikaa olleita ja mahdollisesti eri puolilta Suomea. Erikoistumiskoulutuksen opintosuunnan perusteella sosiaalityöntekijät ovat todennäköisesti työskennelleet lastensuojelun ja lapsiperhepalvelujen parissa. Esseet myös suurimmaksi osaksi käsittelevät näitä palvelukentän osa-alueita.

Aineistoni esseet ovat eräänlaisia yksityisiä dokumentteja, joita ei alun perin ole täysin luotu tutkimuskäyttöön (Tuomi & Sarajärvi 2018). Niiden kirjoittamiseen on vaadittu konteksti, joka analyysia tehdessä täytyy ottaa huomioon. Esseet ovat arvioitavia kirjallisia tehtäviä, mikä on muodostanut kirjoittamiselle tietynlaiset raamit, joita yliopistotason koulutuksessa voidaan olettaa. (Alastalo & Vuori 2021.) Esseet ovat sosiaalityöntekijöiden omaan pohdintaan ja kirjallisiin lähteisiin perustuvaa reflektointia siitä, miten he työssään havainnoivat erilaisia monikulttuurisuuteen liittyviä ilmiöitä, kuten pakolaisuutta, paperittomuutta, rasismia ja kulttuurisen kompetenssin tarvetta. Jokainen kirjoittaja on rajannut oman esseensä aiheen, ja ne käsittelevät erilaisia näkökulmia.

Aineiston esseet edustavat ihmisten omia ajatuksia ja pohdintaa. Tällainen aineisto tuottaa vastauksia kysymyksiin siitä, millaisia uskomuksia, asenteita sekä ajatusmalleja ihmisillä on ja miten he omassa elämässään niitä käsittelevät. Aineisto on tuotettu suhteellisen luonnollisessa kontekstissa, jolloin sen avulla voidaan pystyä hahmottamaan miten ihmiset näkevät ja kokevat erilaiset tilanteet ja miten ne vaikuttavat heihin tai heidän toimintaansa. (Silverman 2024, 220; Marshall, Rossman & Blanco 2021, 182–184.) Aineistoni luonnollisuutta rajoittaa kuitenkin opintosuorituksen konteksti sekä kirjallisten lähteiden merkittävä käyttö ja tämän vaikutus esseissä. Olen rajannut tutkielmassani analysoitavaksi vain ne osiot, jotka sisältävät sosiaalityöntekijöiden omaa pohdintaa ja reflektointia. Näin ollen aineiston lopullinen määrä on 32 A4-sivua, fontilla Times New Roman, fonttikoko 12 ja riviväli 1,5.

3.3 Tutkimusmenetelmä ja analyysi

Tutkielmani on laadullinen tutkimus. Yläkäsitteenä laadullinen tutkimus mahdollistaa ihmisten tai ilmiöiden yksityiskohtaisen havainnoimisen tietystä, valitusta näkökulmasta. Tässä tutkielmassa näkökulma keskittyy sosiaalityöntekijöihin. Laadullinen tutkimus kuitenkin rakentuu varsinaisesti erilaisista metodologisista lähtökohdista. (Hennink, Hutter & Bailey 2020, 10.) Laadullista tutkimusta ohjaa aina jonkinlainen teoreettinen viitekehys. Se vaikuttaa tutkimus-

asetelman- ja kysymysten muodostamiseen, tutkimusmenetelmän valintaan ja analyysin toteuttamiseen sekä tutkimustulosten muodostumiseen. Laadullinen tutkimus on kuitenkin empiiristä, mikä muodostuu empiirisen analyysin tavasta esittää aineistoa ja argumentointia. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Laadullinen tutkimus on myös subjektiivista ja vaatii reflektointia. Tutkittavien maailmankuva, käsitys ympäristöstä ja siinä tapahtuvista asioista, on henkilökohtainen ja vaikuttaa heidän tapansa ajatella ja muodostaa erilaisia kokonaisuuksia tai kategorioita. Tutkittavien subjektiivisuus vaikuttaa siihen, miten he esittävät asioita ja kuvaavat havaintojaan, ja tutkijan täytyy ottaa tämä omassa tarkastelussaan ja analyysissään huomioon. Myös tutkijan yksilöllisyys ja omat käsitykset vaikuttavat siihen, millaisiin asioihin hän kiinnittää aineistossa huomiota ja miten hän tulkitsee niitä. Tämä vaatii reflektointia tutkimuksen jokaisessa vaiheessa – mikä on aineistosta esille tulevaa suoraa ilmaistua asiaa ja mikä on tutkittavien tai tutkijan omaa tulkintaa. (Hennink ym. 2020, 19–20.)

Tutkielmani tutkimusmenetelmä on laadullinen sisällönanalyysi, joka on yleisesti tunnettu laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysi toimii ikään kuin laajempuna teoreettisena kehyksenä sille, miten analyysia tutkimuksessa toteutetaan. Tämän tutkielman analyysi eteni teemoittelun kautta, eli jaoin ja luokittelin aineistoni erilaisiin ryhmiin aihepiirien mukaan. Analyysini on aineistolähtöistä, jolloin muodostin aineistosta tutkimuksen tavoitteen ja asettelun perusteella analyysiyksiköitä. Aiemmin kuvaamani teoriaperusta ja aiheesta aiemmin tehty tutkimus kuitenkin luonnollisesti ohjasivat havaintojen muodostumista. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineistoa useaan kertaan läpi lukiessani muodostin erilaisia luokkia, ja pohdin, millaisia yhtenäisiä yläkategorioita niistä saisi muodostettua. Lopulta päädyin analyysin tuloksena kolmeen ryhmään, joiden avulla pystyn tuomaan havaintoja parhaimmin esiin.

3.4 Tutkimusetiikka

Sosiaalityön tutkimuksessa tutkimusetiikka on aina merkittävässä asemassa. Noudatan tutkielmanteossa hyviä tieteellisiä menettelytapoja, joilla pyrin myös täyttämään hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteet: tutkimuksen luotettavuus, rehellisyys sekä tieteellisen toiminnan arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.) Hyvällä tieteellisellä käytännöllä edistän tutkielman eettistä luotettavuutta ja hyväksyttävyyttä sekä saatujen tulosten uskottavuutta.

Tutkimukseni aineisto on yksityisten ihmisten kirjoittamaa, mutta tutkimuksessa ei esiinny henkilötietoja tai tutkittavien henkilöllisyyttä kuvaavia asioita. Aineisto on kerätty alun perin Turun yliopiston professorin tutkimushankkeen materiaaliksi, ja sain sen sitä kautta käytettäväksi tutkielmaani. Aineisto oli anonymisoitu valmiiksi, eli siitä oli poistettu kaikki kirjoittajia, heidän asiakkaitaan tai organisaatioitaan kuvaavat tunnisteet. Ainoat yksilöllistä kontekstia antavat kohdat kuvaavat kirjoittajien työpaikkoja laajassa sosiaalityön palvelukentän kontekstissa, eikä niistä voi tunnistaa kirjoittajia. Tutkittavien anonymiteetti noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019).

Esseiden kirjoittajilta on pyydetty suostumus kirjoitusten käyttöön tutkimustehtävissä niin alkuperäisessä hankkeessa kuin muissakin tutkimuksissa. Kirjoittajia, eli tutkittavia, ei voi tunnistaa aineistosta tai tutkielman analyysistä, joten voidaan ajatella, ettei heille koidu tämän tutkielman toteuttamisesta mitään haittaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Analyysini myös kohdentuu erityisesti kirjoitettuihin ilmiöihin ja pohdintoihin, ei kirjoittajiin itseensä. Pyrin tutkielmassa esittämään aineistosta nousevia ilmauksia objektiivisesta ja reflektiivisesti. Tutkielmassa otan huomioon myös sen, ettei esseitä varsinaisesti ole kirjoitettu tutkimusta varten. Pyrin suhtautumaan kirjoitettuun sensitiivisesti ja kunnioittavasti. Tämä on myös osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.)

4 Sosiaalityöntekijöiden näkökulmia monikulttuurisuuteen

Tutkielman aineistossa sosiaalityöntekijät ovat valinneet omaan esseensä aiheen ja rajanneet sitä eri tavoin. Tämä on johtanut hyvin erilaisten kokonaisuuksien muodostumiseen. Tutkimuskysymykseni sosiaalityöntekijöiden näkökulmista monikulttuurisuuteen ja sen eri ilmiöihin ohjasi aineiston analyysia. Sisällönanalyysin perusteella määrittelin tutkimuksen tuloksiin kolme eri näkökulmaa, joista sosiaalityöntekijät aiheuttaen lähestyvät: asiakkaiden tilanteiden kautta, sosiaalityöntekijän osaamisesta sekä yhteiskunnallisesta ja rakenteellisesta näkökulmasta. Osa sosiaalityöntekijöistä reflektoi aiheuttaan melko yleisellä tasolla, kun taas osa pohtii syvällisestikin omaa ajatusmaailmaansa sekä sosiaalityöntekijöiden tarvitsemaa osaamista. Osa kytkee aiheensa myös yhteiskunnalliseen kontekstiin sekä sosiaalityön asemaan hyvinvointivaltion palvelujärjestelmässä. Puolestaan on myös sosiaalityöntekijöitä, joiden havainnot perustuivat lähinnä kulttuurierojen pohtimiseen, jolloin myös oman syvällisen reflektion määrä jää vähäiseksi.

4.1 Asiakkaiden tilanteiden kuvaaminen ja kulttuurierot

Sosiaalityöntekijät määrittelevät esseissään monikulttuurisista taustoista tulevia asiakkaita yleistä kieltä käyttäen. Kun esseissä käsitellään kulttuurisia vähemmistöjä, käytetään useimmiten sanoja maahanmuuttaja, maahanmuuttajataustainen tai pakolaistaustainen, turvapaikanhakija. Esseissä on havaittavissa oletus siitä, että käsitteellä maahanmuuttaja voidaan yleisellä tasolla kuvata hyvinkin erilaisista monikulttuurisista taustoista tulevia. Yksi esseistä käsittelee myös romanikulttuuria, jolloin käytetty sanasto keskittyy kyseiseen ryhmään. Erilaisten käsitteiden käyttö ei pyri kuvaamaan juuri kyseisiä asiakkaita tai yleisesti tiettyjä asiakasryhmiä, vaan sosiaalityöntekijät luovat siten erottelevaa asetelmaa vähemmistöjen ja suomalaisen tai länsimaisen valtakulttuurin välille.

”Länsimaisissa kulttuureissa eroaminen on mahdollista ja käytännössä melko yksinkertaista.” [...] ”Toisaalta on kulttuureja, joissa eroaminen ei ole helppoa tai edes sallittua.” (E3)

”Toisesta kulttuurista tulevan aikuisen akkulturaatioprosessi suhteessa vallitsevaan kulttuuriin vaikuttanee mahdollisuuteen sitoutua uusperhevanhemmuuteen.” (E7)

Sosiaalityöntekijät siis luovat monikulttuurisista asiakkaista niin erottuvia ryhmiä kuin yksinkertaistettuja samankaltaisia kulttuurisia yksikköjä. Asiakkaista käytettävällä sanastolla kuvataan myös ihmisten taustoja. Useampi sosiaalityöntekijä nostaa esseessään esille jonkin tietyn asiakastapauksen ja esittelee sen avulla valitsemaansa ilmiötä. Näissä tapauksissa asiakkaan nykyistä tilannetta peilataan pakolaistaustaan tai turvapaikanhakijastatukseen. Tällöin yksilön tai perheen tilannetta selitetään traumaattisilla kokemuksilla ja turvattomuuden tunteella uudessa maassa. Sosiaalityöntekijät nostavat esiin haavoittuvana ryhmänä myös yksin maahan tulevat alaikäiset. Menneillä kokemuksilla sosiaalityöntekijät pyrkivät korostamaan asiakkaiden heikkoa asemaa yhteiskunnassa sekä perustelemaan näiden nykyistä haastavaa tilannettaan.

”Ilman tietoa tulevasta, tietoa vanhempien kohtalosta, ilman yhteistä kieltä kohtamiensa ihmisten kanssa, on lapsi erittäin turvaton. Turvapaikanhakijalapsilla on käytännössä poikkeuksetta taustalla itse koettuja ja/tai välillisiä traumoja. Yksistään se, että tulee pitkän ja usein vaarallisen matkan tuntemattomaan maahan, on traumaattista.”

(E6)

Havainnot eivät rajoitu vain asiakkaiden oman elämän haasteiden ja traumatisoivien kokemusten tarkasteluun, vaan sosiaalityöntekijät ottavat esseissään myös kantaa maahan tulijoiden asemaan Suomessa. Pohdintaa esitetään lasten suojelun ja oikeuksien toteutumisesta sekä turvapaikkaprosessin raskaudesta ja byrokraattisuudesta. Sosiaalityöntekijät esittävät ajatuksia siis siitä, miten suomalainen yhteiskunta ja palvelujärjestelmä pystyvät tukemaan juuri pakolaisina tai turvapaikanhakijoina Suomeen tulleita asiakkaita. Eräs sosiaalityöntekijä kuvailee esseessään myös paperittomien heikkoa asemaa Suomessa ja sitä, millaisia ongelmia esimerkiksi heidän toimeentuloonsa liittyy.

”Turvapaikanhakijoiden vaikutusmahdollisuudet ovat hyvin puutteelliset. Uusi tilanne on vaikea ja synnyttää avuttomuuden ja yksinäisyyden tunteita” (E9)

Sosiaalityöntekijät pohtivat siis niin asiakkaiden omien kokemusten merkitystä kuin myös rakenteellisten tekijöiden vaikutusta yksilöiden tilanteissa. Suurin osa sosiaalityöntekijöistä korostaa etenkin asiakkaiden tilanteiden haastavuutta. Näkökulma asiakkaiden tilanteisiin on jopa hieman epäreiluutta korostava. Esseissä esiintyy esimerkiksi vertailua, miten palvelut on suunniteltu tai miten niissä kohdataan monikulttuurista taustoista tulevia verrattuna suomalaistaus-

taisiin asiakkaisiin. Näissä vertailuissa nostetaan esiin myös rasismien ja rodullistamisen käsitteet etenkin rakenteellisen kritiikin ja yhteiskunnallisten asenteiden kontekstissa. Vaikka sosiaalityöntekijät keskittyvät valtaosin asiakkaiden tilanteiden negatiivisiin puoliin, osa heistä esittää myös erilaisia empaattisuuteen viittaavia kommentteja.

“Tämä on tärkeää, että lapset saavat perheitä, joilla on oikeanlaiset valmiudet ottaa heidän tarpeensa huomioon ja perhehoitajat saavat oikeanlaista tietoa ja tukea erityiskysymyksistä.” (E10)

Empatia yhdistetään myös siihen, että asiakkaille toivotaan parasta. Asiakkaiden tilanteisiin vaikutetaan haluttavan löytää ratkaisuja, vaikka työntekijä ei itse pystyisi tilannetta korjaamaan. Toisaalta teksteissä on havaittavissa asetelma, jossa asiakkaiden hankalat tilanteet perustetaan yksinomaan kulttuurieroihin. Sosiaalityöntekijät erottavat siis vähemmistöjä edustavien asiakkaiden haasteet kulttuurilla niin sanottua suomalaista enemmistökulttuuria edustavista. Tällöin työskentelyä kuvataan usein sanoilla erilainen, haastava, hankala tai vaikea. Nämä sosiaalityöntekijät eivät myöskään esitä vertailevaa asetelmaa kovinkaan ongelmalliseksi, vaan pitäytyvät omassa näkökulmassaan.

”Valitsin tämän aiheen siksi, että asiakas kunnassamme on paljon romaneja ja heidän kanssaan työskentely on pääsääntöisesti hankalaa” (E4)

Kulttuurieroilla perustelu ja vertaileva asetelma ylläpitävät eriarvoistavaa käsitystä monikulttuurisista vähemmistöistä. Tällöin myös leimataan näiden vähemmistöjen edustajia haasteelliseksi. Sosiaalityöntekijöiden kuvaukset asiakkaiden tilanteista sekä yleisesti monikulttuurisista vähemmistöistä vaihtelevat paljon. Tähän vaikuttaa havaittavissa oleva reflektion eritasoisuus ja se, kuinka henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijät ovat valinneet pohtia aihettaan. Monikulttuuriin asiakkaisiin suhtaudutaan myönteisesti, mutta myös avuntarvitsijoina ja haasteellisina. Osa sosiaalityöntekijöistä keskittyy ongelmakohtien esiintuomiseen sekä kulttuurierojen havainnointiin. Osa sosiaalityöntekijöistä puolestaan pohtii kriittisestikin yhteiskunnallista tilannetta ja maahan muuttavien eritaustaisten asiakkaiden kohtaamia rakenteita.

4.2 Sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja asiakastyö

Oman ajattelun ja työn reflektointi on sosiaalityöntekijöille ominaista, mikä näkyy myös aineistossa. Useampi sosiaalityöntekijä tuo esiin, että monikulttuurisuuden eri ilmiöt ja niiden tiedostaminen on ollut pintapuolista omassa arkipäiväisessä työssä. Kaikki sosiaalityöntekijät pohtivat omaa henkilökohtaista elämäänsä ja arvomaailmaansa, mutta myös yleisesti sosiaalityölle ja -työntekijöille ominaisia piirteitä. Suurin osa kuvaa millaisia tarpeita omalle osaamiselleen on tunnistanut aiemmin sekä nyt erikoistumiskoulutuksen aikana. Näkökulmat vaihtelevat kohtaavasta ja luottamuksellisesta asiakastyöstä omiin tiedostettuihin ja tiedostamattomiin asenteisiin sekä palvelujärjestelmän ja tutkitun tiedon merkitykseen omassa työssä.

Lähes kaikki sosiaalityöntekijät havainnoivat monikulttuurisuutta kohtaamiensa asiakkaiden kautta. Asiakstapausten kuvaaminen yhdistää pohdinnan kohtaamisiin ja vuorovaikutukseen asiakastyössä. Sosiaalityöntekijät arvioivat asiakassuhteen rakentumista vähemmistöjä edustavien asiakkaiden kanssa monesta eri näkökulmasta. Eniten pohdintaa herättää se, miten luottamussuhdetta rakennetaan monikulttuurisesta taustasta tulevan asiakkaan kanssa. Sosiaalityöntekijät yhdistävät luottamussuhteen muodostumiseen ajan ja tarvittavat resurssit sekä oman osaamisen. Sosiaalityöntekijät kuvaavat toimineensa paljonkin erilaisista taustoista tulevien asiakkaiden kanssa, mutta korostavat luottamuksen muodostamiseen vaadittavaa erityisosaamista.

”Mietin tätä luottamussuhteen rakentamisen haasteellisuutta maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kanssa, jolle koko huostaanotto saattaa olla vieras käsite? Millainen merkitys ajalla, rauhassa keskustelevalle otteella on luottamussuhteen rakentamisessa?” (E1)

Usein luottamuksen rakentumiseen yhdistetään myös pohdintaa siitä, mikä kaikki suomalaisessa palvelujärjestelmässä voi olla maahanmuuttajataustaiselle asiakkaalle täysin uutta. Osa sosiaalityöntekijöistä tiedostaa tällaisissa tilanteissa juuri työntekijän roolin selittää ja tehdä asioita tutuksi asiakkaalle. Sosiaalityöntekijät tiedostavat, että sensitiivisistä aiheista keskustelu on haastavaa myös monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Samalla kuitenkin todetaan, että työskentelyssä voi tulla väärinymmärryksiä ja epäselvyyttä. Työntekijän ja asiakkaan käsitys voi olla tilanteessa hyvinkin erilainen, minkä käsittely vaatii työntekijältä osaamista ja avoimuutta.

”Monikulttuurisille asiakkaille ajatus, että perheen yksityisestä eroasiasta keskusteltiin työntekijän kanssa voi olla vieras ja luottamuksen rakentuminen ei tapahdu hetkessä.” (E3)

Asiakas- ja luottamussuhteen muodostaminen ja asiakkaiden kohtaaminen vaatii sosiaalityöntekijältä siis monipuolista osaamista. Monikulttuuristen asiakkaiden parissa sosiaalityöntekijät nostavat esiin myös käytetyn kielen, jonka kautta asiakassuhteet rakentuvat. Esseissä pohditaan tässä kontekstissa asioimistulkkauksia, ja työskentelyyn tällöin liittyviä haasteita, sekä monikielisyyden vaikutuksia. Haasteiden koetaan syntyvän, koska sosiaalityö perustuu laajalti vuorovaikutukseen, mutta jaetun kielen puuttuminen rikkoo totuttuja toimintatapoja, joita saman kielisten asiakkaiden kanssa voidaan hyödyntää.

”Niinpä fokus vuorovaikutuksen mahdollistamisessa on pääsääntöisesti kielellisessä ilmaisussa sekä sen kääntämisessä toiselle ymmärrettävälle kielelle eli tulkkauksessa. Ammattitaitoisen ja luotettavan asioimistulkkauksen merkitys on erittäin suuri.” (E6)

Tulkkien lisäksi sosiaalityöntekijät käsittelevät myös muiden toimijoiden osaamista osana työtään. Eräs työntekijä pohtii esseessään esimerkiksi sijaishuoltoa, jolloin tämä arvioi perhehoitajien kompetenssia, ja muutama tuo esiin järjestösektorin palveluiden toimijoiden erityisosaamisen. Sosiaalityöntekijät näkivät heiltä itseltään vaadittavan osaamisen eri tavoin. Osa reflektoi erittäin laajastikin jo olemassa olevaa tietotaitoaan ja kurssin aikana oppimiaan asioita. Toiset eivät niinkään kuvaa omia näkemyksiään, vaan pohdinta pysyy yleisluonteisella tasolla.

”Itse työntekijänä paljon luottaa järjestöpuolen tekijöihin” [...] ”olisi ensiarvoisen tärkeää vahvistaa väkivaltatyön osaamista [sosiaalityössä].” (E5)

”Tämän kurssin myötä ymmärrykseni siitä, mitä kaikkea pitäisi paremmin ymmärtää, on kasvanut. On haastavaa, jollei mahdotonta toimia sosiaalityöntekijänä monikulttuurisesti kompetentilla tavalla, jos ei ole tietoa maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä.” (E6)

Sosiaalityöntekijöiden oma oppiminen liittyy valtaosin kokonaisvaltaisen ymmärryksen rakentamiseen monikulttuurisista ilmiöistä. Oman osaamisen ja kompetenssin kehittäminen nähdään tärkeänä, ja sosiaalityöntekijät kokevat omat nykyiset taitonsa ajoittain liian vajavaisiksi. Samalla pohdintaa herättää myös yleinen sosiaalityöntekijöiden osaamisen taso vähemmistöjen

kanssa tehtävästä sosiaalityöstä. Osa esittää näkökulmaa, jossa sosiaalityöntekijöillä ei välttämättä ole tarpeeksi oikeanlaista, esimerkiksi tutkimukseen perustuvaa, tietoa ja konkreettista osaamista havainnoida monikulttuurisuuteen liittyviä tekijöitä ja ilmiöitä asiakkaidensa elämissä. Sosiaalityöntekijät ilmaisevat, ettei asiakkaan saama tuki saisi riippua työntekijästä, vaan laadukas ja tietoon perustuva sosiaalityö pitäisi varmistaa kaikkialla.

”Asiakastyössä pitäisi huomioda asiakkaan monenlainen erilaisuus, kulttuuriin ja uskontoon liittyvä asioita.” [...] ”Väkisin itselläni käy mielessä, että pysähdytäänkö näiden asioiden eteen suomalaisessa lastensuojelussa.” (E1)

Pohdinta sosiaalityöntekijöiden osaamisesta johtaa joillakin myös oman arvomaailman ja asenteiden tarkasteluun. Toisaalta suurin osa sosiaalityöntekijöistä ei pohdi esseessään lainkaan omaa asennoitumistaan monikulttuurisiin teemoihin. Arvomaailmaa käsittelevät työntekijät miettivät, miten pystyvät samaistumaan asiakkaisiin ja kuinka asiakkaista ei saisi tehdä oletuksia. Osa tuo esiin myös muutoksia omassa ajattelussaan. Reflektointia omista mahdollisista ennakkoluuloista tai stereotypioista ei kuitenkaan käytännössä ole ollenkaan. Osa sosiaalityöntekijöistä pysyy näkökulmassaan kuvata monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelyä tilanteiden haasteellisuuden kautta. Tämä johtaa ajatukseen siitä, ettei myöskään sosiaalityöntekijöiltä voi aina olettaa erityisosaamista.

”Kuten aikaisemmassa kappaleessa totesin, vähemmistöjen kanssa työskentelyssä on keskeistä työntekijän tieto erilaisista kulttuuriin kuuluvista ilmiöistä. Aina eivät viranomaisetkaan onnistu työssään.” (E4)

Sosiaalityöntekijät pitävät kulttuurista kompetenssia ja kulttuurienvälistä sensitiivisyyttä tärkeänä erilaisissa kohtaamisissa sekä yhteiskunnallisella tasolla. Halu auttaa omia asiakkaita on vahvasti läsnä sosiaalityöntekijöiden pohdinnassa. Esseissä välittyy kuitenkin myös tilanteiden normalisointi ja niihin tottuminen. Sosiaalityöntekijät miettivät moniin tilanteisiin ratkaisuja ja parannuksia, mutta kuvaavat niitä myös ongelmallisiksi, jolloin niihin ei löydetä vastauksia tai riittävää osaamista. Eri ilmiöitä kuvatessa sosiaalityöntekijöissä on havaittavissa ristiriitaisiakin ajatuksia. Sosiaalityön ammattietiikka ja arvot ovat työskentelyn keskiössä ja oman osaamisen kehittäminen nähdään tärkeänä. Sosiaalityöntekijöiden osaamisen kuvaaminen liittyy kuitenkin myös siihen, mihin kaikkeen sosiaalityön on lopulta edes tarkoitus puuttua ja mitä asioita voidaan selittää lähes kokonaan vain kulttuurieroilla.

4.3 Yhteiskunnallinen ja rakenteellinen näkökulma

Sosiaalityöntekijät pohtivat monikulttuurisuutta myös yhteiskunnallisesta ja rakenteellisesta näkökulmasta. Tämä näkökulma jää kuitenkin kaikista vähäisimmäksi, etenkin kun havaintoja peilaa sosiaalityön yhteiskunnalliseen tehtävään ja vastuuseen sekä rakenteellisen sosiaalityön velvoitteeseen. Kuten aiemmatkin esitetyt näkökulmat, kytkeytyvät sosiaalityöntekijöiden havainnot yhteiskunnasta myös kulttuurierojen rakentumiseen, mutta toisaalta huomiota kiinnitetään väestön monimuotoistumisen näkymiseen omassa työssä ja rakenteellisten ongelmakoh- tien esiintuomiseen. Kaikki sosiaalityöntekijät ovat työssään tavanneet asiakkaita erilaisista taustoista, mutta pohdinnassa on havaittavissa erilaisia suhtautumistapoja niin yhteiskunnalli- seen tilanteeseen kuin sosiaalityön asiakasryhmien diversiteetin lisääntymiseenkin.

”Aika oli 2000-luvun alkua ja turvapaikanhakijoiden määrä vielä hallittava.” (E2)

”Aihe on myös ajankohtainen, sillä globaalin liikkuvuuden lisääntymisen voi ainakin arkisten havaintojen perusteella huomata lisänneen monikulttuuristen erotilanteiden määrää.” (E3)

Erilaiset suhtautumistavat välittävät niin neutraalia kuin kielteisempääkin suhtautumista. Sosi- aalityöntekijöiden sanavalinnoissa on havaittavissa asenteellisuutta. Monikulttuurisuuden yleistyessä sosiaalityöntekijät pohtivat, pystytäänkö sosiaalihuollossa vastamaan monimuotois- ten asiakasryhmien tarpeisiin. Sosiaalityöntekijät pohtivat oman ammattiryhmänsä asemoitu- mista palvelujärjestelmään sekä ylipäättään hyvinvointivaltion kykyä vastata monimuotoisten asiakasryhmien tilanteisiin ja tuentatarpeisiin. Näissä kohdissa ei niinkään kuvata yksittäisiä asia- kastapauksia tai edes tiettyjä asiakasryhmiä, vaan ongelmakohtia kytketään laajempaan kon- tekstiin.

”Tuntuu oudolta, että yksin maahan tulleiden lasten suojeleminen [sijaishuollossa] poikkeaa lähtökohtaisesti kantaväestön lasten oikeuksista.” (E9)

Palvelujärjestelmän haasteita tuodaan esiin lähinnä pohdinnan kautta, eivätkä sosiaalityönteki- jät varsinaisesti ota kantaa rakenteellisiin ongelmiin. Tämä eroaa asiakastyöhön liitetystä nä- kökulmasta. Yhteiskunnallisen tilanteen havainnointi tehdään ikään kuin etäältä. Palveluiden tilaa ja saatavuutta miettivät sosiaalityöntekijät tuovat esiin yhdenvertaisuusnäkökulman. Yh- denvertaisuutta kuvataan vain vähän itse sanaa käyttämällä, mutta se on havaittavissa esimer-

kiksi silloin kun sosiaalityöntekijät vertaavat monikulttuurisia asiakkaita suomalaisiin asiakkaisiin. Kulttuurieroja esiin tuomalla pyritään siis osittain myös monikulttuuristen asiakkaiden oikeuksien puolesta puhumiseen. Näin ollen laajempaan yhteyteen kytketään asiakastyön tavoin sosiaalityölle ominaisia arvoja sekä eettistä ajattelua.

”Jos emme oivalla käytäntöjen muuttamisen tarvetta sosiaalipalveluiden rakentamisessa ja tuottamisessa, monikulttuurisista taustoista tulevat perheet eivät koskaan pääse yhdenvertaiseen asemaan palveluiden käyttäjinä kantasuomalaisten perheiden kanssa.” (E8)

Yhdenvertaisuusnäkökulmaa esiin tuomalla sosiaalityöntekijät osoittavat suvaitsevaisuutta ja sensitiivisyyttä. Puolestaan sosiaalityöntekijät eivät kuitenkaan anna esimerkiksi rasismien ja syrjinnän käsitteille tilaa havainnoissaan. Sosiaalityöntekijät eivät ota kantaa siihen, millaisia rakenteellisia haasteita tai esteitä vähemmistöjä edustavat asiakkaat voivat kohdata. Pohdintaa ei myöskään liitetä yhteiskunnalliseen keskusteluun tai vaikuttamiseen. Vain yksi sosiaalityöntekijä tuo esiin rakenteellisen rasismien ja sosiaalityön mahdollisen roolin sen ylläpitämisessä.

”On harhaa ajatella, että ammattimme ja koulutuksemme jotenkin automaattisesti suojaisivat meitä rasisistilta toimintatavoilta. Vaikka osaisimme puhua kauniisti monikulttuurisuudesta ja maahanmuuttajien tukemisesta, voimme silti ylläpitää rakenteellista rasismia omissa työkäytännöissämme.” (E8)

Sosiaalityöntekijät siis kuvaavat asiakkaidensa tilanteita erilaisten haasteiden kautta, mutta eivät tarkastele samassa mittakaavassa sitä, millaisia rakenteellisia tai yhteiskunnallisia tekijöitä asiakkaiden tilanteiden taustalla voi olla. Sosiaalityöntekijät tuovat rajoitetusti esiin, miten työssä pitää osata havainnoida monikulttuurisuutta myös ilmiötasolla. Oma pohdinta ja valitut näkökulmat eivät kuitenkaan ohjaa tarkastelemaan sosiaalityötä antirasistisista tai syrjinnänvastaisista lähtökohdista. Kokonaisuudessaan sosiaalityöntekijät huomioivat palvelujärjestelmään liittyviä epäkohtia, mutta näitä havaintoja ei kytketä reflektioon yhteiskunnallisista diskursseista, arvoista tai asenteista.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on käsitelty sosiaalityöntekijöiden havaintoja ja näkökulmia monikulttuurisuuteen ja asiakkaiden moninaisuuteen. Tutkielman tavoitteena oli tarkastella sitä, miten sosiaalityöntekijät näkevät monikulttuurisia ilmiöitä työssään sekä laajemmin yhteiskunnallisella ja rakenteellisella tasolla. Aineistossa sosiaalityöntekijät olivat jokainen valinneet oman aiheensa ja rajanneet sitä eri tavoin. Tämän seurauksena oli syntynyt hyvin erilaisia kokonaisuuksia, joissa oman reflektion määrä vaihteli. Analyysimenetelmänä sisällönanalyysi kuitenkin mahdollisti juuri tällaisten yksilöllisten näkemysten tarkastelun. Analyysin lopputuloksissa tuli näkyviin merkittäviä temaattisia kokonaisuuksia. Tämän lisäksi kiinnitin huomiota niihin teemoihin, jotka aineistossa jäivät vähäisiksi, mutta ovat nousseet esiin aiemmassa tutkimuksessa.

Sosiaalityöntekijöiden näkökulmat monikulttuurisuuteen ja asiakkaiden moninaisuuteen perustuvat kokonaisvaltaisesti sosiaalityön ammattietiikkaan ja arvoihin, kuten sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteluun ja yhdenvertaisuuteen (Talentia 2022). Tätä korostaa se, että asiakastyön ja luottamussuhteiden kuvaaminen oli sosiaalityöntekijöiden olennaisin tapa havainnoida valitsemiaan monikulttuurisia teemoja. Lisäksi sosiaalityöntekijät korostivat monikulttuurisen osaamisen tärkeyttä ja tämän hetkisiä puutteita omassaan sekä yleisessä sosiaalityöntekijöiden tietotaidossa. Merkittävää sosiaalityöntekijöiden kirjoituksissa oli myös yhteiskunnallisen ja rakenteellisen näkökulman jääminen vähäiseksi. Asiakastyön näkökulmasta sosiaalityöntekijät arvioivat laajastikin asiakkaiden tilanteisiin vaikuttavia tekijöitä, mutta näiden samojen asioiden yhteiskunnallisia ulottuvuuksia pohdittiin hyvin rajallisesti.

Sosiaalityöntekijät tunnistavat siis tarpeen ymmärtää monikulttuurisia ilmiöitä ja kokevat, että oma aiempi koulutus ja työkokemus eivät ole antaneet riittävää osaamista. Sosiaalityön yliopistokoulutus on monikulttuuristen teemojen suhteen rajallista ja osittain myös puutteellista (esim. Riitaola ym. 2021). Tällaisen osaamisen puute voi johtaa kulttuuristamiseen ja kulttuurieroilla asiakkaiden tilanteiden perusteleamiseen (Anis & Turtiainen 2021; Heino & Jäppinen 2022). Näin ollen sosiaalityöntekijöiden kyky vastata monikulttuurisia vähemmistöjä edustavien tuen tarpeisiin on myös rajallinen. Osaamisen merkitys korostuu asiakaskohtaamisissakin. Sosiaalityöntekijät esimerkiksi tunnistavat erilaisia tarpeita, kuten riittävät resurssit ja ammattitaitoiset asioimistulkin, monikulttuurisen asiakas- ja luottamussuhteen muodostamiseen. Sosiaalityön kentällä keskustellaan kuitenkin jatkuvasti resurssien vähyydestä ja niukkuudesta. Tulevaisuu-

nessa on myös mahdollista, että käytettävissä olevat tukimuodot ja palvelut vähenevät. (Mänttari-van der Kuip 2016; Talentia 2026). Yhteiskunnallisten resurssien vähetessä haavoittuvia ryhmiä syntyy yhä enemmän (Aspeslagh & Paukkeri 2025). Tällöin sosiaalihuollossa monikulttuuristen vähemmistöjen kaltaiset, erityisempää osaamista vaativat ryhmät, voivat kenties jäädä entistä vähemmälle huomiolle, kun jo valmiiksi rajallista osaamista rasittaa resurssivähydestä muodostuva paine. Millaisia seurauksia tällä voi olla ihmisten luottamukselle viranomaisiin? Jos palvelujärjestelmässä ei pystytä vastaamaan kaikkien avuntarpeeseen, miten se heijastuu osallisuuden ja kuulumisen kokemuksiin yhteiskunnassa.

Näin sosiaalihuollon asiakastyö kytkeytyy vahvasti yhteiskunnan tilaan ja sosiaalipolitiikkaan. Yhteiskunnallinen ja rakenteellinen näkökulma eivät kuitenkaan saa asiakastyön kaltaista tilaa sosiaalityöntekijöiden ajattelussa. Sosiaalityöntekijöiden onkin todettu toteuttavan vain vähän yhteiskunnallista vaikuttamista työssään, ja asiakastyössä kerätty tieto siirtyy harvoin sosiaalityön oman kentän ulkopuolelle (Kannasoja ym. 2022). Sosiaalityöntekijöillä on kuitenkin lakisääteinen velvoite rakenteellisen sosiaalityön tekemiseen ja näin ollen myös yhteiskunnallisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §). Rakenteellinen sosiaalityö mahdollistaisi sosiaalityöntekijöiden keräämän tiedon välittymisen siten, että myös vähemmistöjä koskevat ilmiöt ja haasteet välittyisivät laajaan tietoisuuteen. Aiemman tutkimuksen ja tämän tutkielman perusteella herää kysymyksiä siitä, miksi sosiaalityöntekijät eivät painota tätä näkökulmaa työssään enempää, vaikka sillä voisi olla ratkaisevastikin merkitystä vähemmistöjen oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Antirasistinen ja syrjinnänvastainen sosiaalityö on teoriaperustana kehitetty lisäämään sosiaalityöntekijöiden kulttuurienvälistä sensitiivisyyttä sekä ymmärrystä monikulttuurisuuteen liittyvistä ilmiöistä (Payne 2005; Teasley 2023). Aineiston sosiaalityöntekijät tuovat esiin oman osaamisensa puutteita, mutta eivät tässä yhteydessä kuitenkaan esitä tarvetta antirasistiselle sosiaalityön osaamiselle. Aiemmin on todettu, että sosiaalityö on ikään kuin värisokeaa, eikä sen kentällä tunnisteta rodullistamiseen perustuvia prosesseja ja valtasuhteita tai rakenteellista rasismia (Elfving Ström 2021; Eliassi 2017). Näitä asioita eivät kuvaa myöskään tutkielman sosiaalityöntekijät. Näin ollen jää kysymykseksi, tunnistavatko sosiaalityöntekijät eriarvoisuutta, rodullistamista tai rasismia sekä niiden vaikutuksia työssään tai varsinkaan yhteiskunnassa. Näin myös sosiaalityö voi osallistua eriarvoisuuden ja rakenteellisen rasismin ylläpitämiseen.

Rakenteellisen näkökulman lisäksi aineiston sosiaalityöntekijät pohtivat hyvin rajallisesti omia asenteitaan ja suhtautumistaan monikulttuurisuuteen. Kysymyksiä herää siis myös siitä, millaisia vaikutuksia sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisilla asenteilla, ennakkoluuloilla tai puolueellisuudella voi olla asiakastyön kohtaamisissa ja vuorovaikutustilanteissa. Aiemmassakin tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden on todettu havaitsevan ja refleктоivan vain vähän omaa ajattelua ja arvomaailmaansa, vaikka se ohjaa heidän työtään (esim. Eliassi 2014). Toisaalta sosiaalityöntekijät ovat myös tunnistaneeet ristiriitoja sosiaalityön ammattietiikan ja arvojen sekä rakenteellisen rasismin välillä (Mikkonen 2023). Tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöiden asenteisiin keskittävää tutkimusta tarvittaisiin enemmän. Kysymyksiä herää antirasistisen sosiaalityön vähyydestä sekä siitä, mistä hiljaisuus rodullistamisen ja rasismin ympärillä johtuu sosiaalityössä. Pohjoismaissa julkinen palvelujärjestelmä kytkeytyy kolonialistiseen historiaan, mutta tätä näkökulmaa ei kuitenkaan tuoda merkittävästi esiin (Elfving Ström 2021; Närhi 2023). Millaisia seurauksia tällä on sosiaalityön kentällä?

Tässä tutkielmassa sosiaalityöntekijöiden asenteiden pohdinnassa täytyy kuitenkin ottaa huomioon aineiston konteksti (Alastalo & Vuori 2021). Essee on ollut opiskeluun liittyvä suorite ja pituudeltaan rajallinen. Esimerkiksi erilaisten yleistysten tekeminen voi olla tällaisessa yhteydessä yleisempää ja juuri oman henkilökohtaisen ajattelun tai rehellisten mielipiteiden esiin tuominen vaatii rohkeutta. On myös mahdollista, ettei oman ajattelun ja arvojen pohdintaa ole varsinaisesti tuotu esseen tehtävänannossa esiin, mikä on johtanut lopullisen reflektoinnin eritasaisuuteen. Sosiaalityöntekijöiden näkökulmia rajaa myös ohjeistettu lähteiden käyttö. Tutkielman aineistossa on siis merkittäviä rajoitteita.

Sosiaalityöntekijöiden näkökulmista monikulttuurisuuteen kaivataan jatkotutkimusta etenkin yhteiskunnallisesta ja rakenteellisesta näkökulmasta, sillä pohdinta jää tällä hetkellä hyvin vähäiseksi. Sosiaalityöntekijöiden tämänhetkistä ajattelua ja osaamista tulisi peilata myös kulttuuriseen toiseuttamiseen ja puolueellisuuteen sekä rodullistamisen historiaan. Sosiaalityön tutkimuksessa näitä näkökulmia on hiljalleen tuotu esiin 2000-luvulla, mutta kysymyksiä herää siitä, miten tutkittu tieto heijastuu sosiaalityön käytäntöihin. Monikulttuuristen vähemmistöjen kasvaessa sosiaalityön pitää pystyä vastaamaan myös heidän tuentarpeisiinsa. Tämän tutkielman perusteella vaikuttaa siltä, että vaikka sosiaalityöntekijät pitävät inhimillisiä arvoja ja yhdenvertaisuutta tärkeinä, eivät he tunnista kaikkia monikulttuuristen asiakkaiden elämiin vaikuttavia tekijöitä. Tämä voi johtaa merkittäviin seurauksiin sekä asiakastyössä että yhteiskunnallisella tasolla.

Ilmoitus tekoälyn (AI) käytöstä

Vakuutan, että en ole käyttänyt generatiivista tekoälyä opinnäytetyöni suunnittelussa, kirjoittamisessa tai tutkimusta tehdessäni.

Lähteet

- Alastalo, Marja & Vuori, Jaana (2021) Dokumentit. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 26.2.2026.]
- Anis, Merja (2005) Talking about culture in social work encounters: immigrant families and child welfare in Finland: Puhetta kulttuurista sosiaalityön kohtaamisissa: maahanmuuttajaperheet ja lastensuojelu Suomessa. *European journal of social work*. [Online] 8 (1), 3–19.
- Anis, Merja (2008) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat – Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. *Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D* 47/2008.
- Anis, Merja & Turtiainen, Kati (2021) Social Workers’ Reflections on Forced Migration and Cultural Diversity – Towards Anti-Oppressive Expertise in Child and Family Social Work. *Social sciences (Basel)* [Online] 10 (3), 79.
- Aspeshagh, Tiina & Paukkeri, Marica (2025) Hallitus sysääkin jopa 31 000 lasta köyhyyteen – asiantuntija: ”Tästä tulee vielä kallis lasku”. Yle Uutiset. <https://yle.fi/a/74-20184705> (luettu 6.5.2026)
- Berrett-Abebe, Julie & Reed, Sarah C. & Storms, Stephanie B. (2023) Counternarratives - an antiracist approach in social work education, practice, and research. *Social Work (New York)* [Online] 68 (2), 122-130.
- Brock-Petroski, Kristen & Garcia-Perez Javier & Gross, Margaret & Abrams, Laura (2023) Colorblind Attitudes, Empathy, and Shame: Preparing White Students for Anti-Racist Social Work Practice. *Journal of Social Work Education* [Online] 59 (2), 346-360.
- Bursell, Moa (2024) The scope and limits of implicit bias training: An experimental study with Swedish social workers. *Social Science Information*. [Online] 63 (1), 92–113.
- Elfving Ström, Eeva (2021) Rasismi ja rodullistaminen. Askelmerkkejä rasisminvastaiseen sosiaalityöhön. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Svenlin, Anu-Riina & Turtiainen, Kati & Alho, Sirkka *Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Helsinki. Gaudeamus.
- Eliassi, Barzoo (2014) Constructing cultural Otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden. *Qualitative Social Work: QSW: Research and Practice* [Online] 14 (4), 554–571.

- Eliassi, Barzoo (2017) Conceptions of immigrant integration and racism among social workers in Sweden. *Journal of progressive human services* [Online] 28 (1), 6-35.
- Gozdecka, Dorota A. & Ercan, Selen A. & Kmak, Magdalena (2014) From multiculturalism to post-multiculturalism: Trends and paradoxes. *Journal of Sociology (Melbourne, Vic.)* [Online] 50 (1) 51-4.
- Hall, Stuart (2000) Conclusion: The multi-cultural question. Teoksessa Hesse, Barnor (toim.) *Un/settled multiculturalisms: Diasporas, entanglements, transruptions*. Zed Books.
- Heino, Eveliina (2016) Ymmärrystä ja tukea, kohtaamattomuutta ja vääryyttä: Venäläis-taustaisten perheiden institutionaalisen luottamuksen ja epäluottamuksen rakentuminen suomalaisia peruspalveluita kohtaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (2), 127–137.
- Heino, Eveliina & Jäppinen, Maija (2022) Näkökulmia kulttuurin merkityksiin sosiaalityön käytännöissä ja tutkimuksessa. *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* [Online] 30 (2), 174–181.
- Heino, Eveliina & Kara, Hanna (2024) Luottamuksen rakentuminen vieraskielisen vanhemman ja työntekijän välillä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. *Työelämän Tutkimus* [Online] 22 (4) 527–554.
- Heino, Eveliina & Lillrank, Annika (2020) Institutionaalisen luottamuksen rakentuminen: maahanmuuttajataustaiset perheet perus- ja vammaispalvelujen käyttäjänä. [Online] *Sosiologia* 57 (4), 1–26.
- Hennink, Monique & Hutter, Inge & Bailey, Ajay (2020) *Qualitative Research Methods*. Toinen painos. Lontoo, Iso-Britannia: SAGE Publications Ltd.
- Hubara, Koko (2024) Silence so loud it hurts: racialization, erasure and future-building in Finnish social work. Teoksessa Clarke, Kris & Lee-Oliver, Leece & Ranta-Tyrkkö, Satu (toim.) *Decolonizing Social Work in Finland*. Bristol, Iso-Britannia. Policy Press.
- Johansson, Thomas Roland (2024) In defense of multiculturalism – theoretical challenges. *International Review of Sociology* [Online] 34 (1), 75–89.
- Jäppinen, Maija & Heino, Eveliina & Turtiainen, Kati (2024) Vieraskielisyyteen liittyvät kysymykset ja asioimistulkkaus lastensuojelun sosiaalityössä. Teoksessa Kiili, Johanna & Jaakola, Anne-Mari & Anis, Merja & Lamponen, Tuuli & Stenvall, Elina & Aaltio, Elina (toim.) *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jönsson, Jessica H. (2013) Social work beyond cultural otherisation. *Nordic Social Work Research* [Online] 3 (2), 159–167.

- Jönsson, Jessica H. & Flem, Aina Lian (2018) International field training in social work education: beyond colonial divides. *Social work education* [Online] 37 (7), 895-908.
- Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra & Närhi, Kati & Rantamäki Niina & Kokkonen, Tuomo (2022) Sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toteuttajina. Teoksessa Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi & Kokkonen, Tuomo & Santalahti, Ville (toim.) *Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 1/2022.
- Kara, Hanna & Nordberg, Camilla (2023) Configuring public service interpreting in Finland as a sentient professional practice and affirmative social service work: Emotion in the work of public service interpreters. *Nordic Social Work Research* 13 (4), 563–576.
- Katisko, Marja (2016) Kulttuurienvälinen kompetenssi sosiaalityössä. Teoksessa Törrönen, Mariitta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.) *Vasta-vuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kimanen, Anuleena & Varjonen, Sirkku & Sotkasiira, Tiina & Nivala, Elina & Ryytänen Sanna (2022) Kulttuuristamista vai kulttuurienvälistä oppimista? Diskursiivinen analyysi turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan ammattilaisten puheesta. *Aikuiskasvatus* [Online] 42 (2), 133–145.
- Kuusipalo, Paula & Hautamäki, Tiina & Baraldi, Claudio (2020) Executive summary, quantitative analysis. Child-up Consortium. https://www.child-up.eu/wp-content/uploads/2020/10/CHILD-UP-Report-on-the-analysis-of-quantitative-data_FULL.pdf (luettu 16.3.2026)
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015
- Lehto, Liisa-Maria (2023) Ulkomaalaistaustaisten arkisia kokemuksia moninaisuuden ja stereotyyppien ristiriidoista suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa: Martikainen Tuomas & Pöyhönen Sari (toim.) *Superdiversiteetti: Näkökulmia maahanmuuton monimuotoisuuteen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Marshall, Catherine & Rossman, Gretchen B. & Blanco, Gerardo L. (2021) *Designing Qualitative Research*. Seitsemäs painos. Thousand Oaks, Yhdysvallat: SAGE Publications, Inc.
- Mikkonen, Enni (2023) “Se menee erityisen kipeään paikkaan” – Sosiaalityöntekijöiden ammatillisia orientoitumisia valkoisuuteen ja rodullistaviin rakenteisiin. *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* [Online] 31 (3), 253–271.

- Mykkänen, Pekka (2025) Perussuomalaisten 2000-luvulla luoma rasismipeli sai nyt kalliin välitilinpäätöksen. Helsingin Sanomat. [Online] <https://www.hs.fi/maailma/art-2000011700373.html> (luettu 5.5.2026)
- Mänttari-van der Kuip, Maija (2016) Julkinen sosiaalityö pysyvän niukkuuden aikakaudella. Teoksessa Kannasoja, Sirpa & Kuronen, Marjo & Poikolainen, Tytti (toim.) sosiaalityö: Sosiaalityön aika. Talentia-lehti & Sosiaalityön tutkimuksen seura 2016.
- Niemi, Petteri (2013) Hyvä, paha valta. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere, Vastapaino.
- Närhi, Kati (2023) Kansainvälinen ja suomalainen rakenteellisen sosiaalityön perinne. Teoksessa Närhi, Kati & Kannasoja, Sirpa & Kokkonen, Tuomo & Rantamäki, Niina & Ruonakangas, Santra (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa*. SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto.
- Payne, Malcolm (2005) *Modern social work theory*. Kolmas painos. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Payne, Malcolm (2014) *Modern social work theory*. Neljäs painos. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Pohjola, Anneli (2011) Sosiaalisesti kestävä käytännöt. Teoksessa Pohjola, Anneli & Särkelä, Riitta (toim.) *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Rask, Shadia & Castaneda, Anu & Seppänen, Anna (2020) Syrjintä- ja väkivaltakokemukset. Teoksessa Kuusio, Hannamaria & Jokela, Satu & Seppänen, Anna & Somersalo, Laura & Lilja, Eero (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa*. FinMonik tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Raportti 1/2020.
- Riitaoja, Anna-Leena & Jäppinen, Maija & Kara, Hanna & Nordberg, Camilla (2021) Siirtolaisuus ja moninaisuus sosiaalityön yliopistokoulutuksen ja sosionomi (AMK) -koulutuksen opetussuunnitelmissa. *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 29 (3), 267–285.
- Schmid, Jeanette & Morgenshtern, Marina (2026). Critical Contextual Social Work from a Settler's Perspective: A Framework for Decolonizing Social Work Education. *Global Social Welfare: Research, Policy & Practice*.
- Siljamäki, Emmi (2026) Järjestötyöihin tehtävät leikkaukset ajavat järjestöjä ahtaalle – ”Jälki tulee olemaan rumaa”. Yle Uutiset. <https://yle.fi/a/74-20222236> (luettu 26.4.2026)

- Silverman, David (2024) *Interpreting Qualitative Data*. Seitsemäs painos. Lontoo, Iso-Britannia: SAGE Publications Ltd. [Online].
- Sosiaalihoitolaki 1301/2014.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus. <https://stm.fi/sosiaalityo> (luettu 8.2.2026)
- Sue, Derald Wing & Rasheed, Janice M. & Rasheed, Mikal N. (2017) *Multicultural social work practice: a competency-based approach to diversity and social justice*. Toinen painos. Hoboken, New Jersey, Yhdysvallat. Jossey-Bass.
- Sundbäck, Liselott (2023) Trust shaping in forced migrants' institutional encounters in the Finnish welfare state. [Online] *Nordic Journal of Migration Research* 13 (2), 7–7.
- Talentia (2022) Arki, arvot ja etiikka – Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 3. painos.
- Talentia (2026) Talentian ensireaktio hallituksen sosiaalihoitolain luonnoksesta: Kiitämme asiakasmitoituksesta, mutta vakavasti varoitamme sosiaalihoillon laadun ja yhdenvertaisuuden heikkenemisestä. Talentian tiedote. <https://www.talentia.fi/uutiset/talentian-ensireaktio-hallituksen-sosiaalihoitolain-luonnoksesta-kiitamme-asiakasmitoituksesta-mutta-vakavasti-varoitamme-sosiaalihoillon-laadun-ja-yhdenvertaisuuden-heikkenemisesta/> (luettu 26.4.2026)
- Teasley, Martell L. (2023) *Anti-Racism Social Work: History and Future Challenges*. Teoksessa Teasley, Martell L. & Spencer, Michael S. & Bartholomew, Melissa (toim.) *Social Work and the Grand Challenge of Ending Racism: Concepts, Theory, and Evidence Based Approaches*. Oxford, Iso-Britannia: Oxford University Press.
- Tilastokeskus (2025a) Kieli sukupuolen mukaan kunnittain. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rm.px/ (luettu 7.2.2026)
- Tilastokeskus (2025b) Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2024. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/ (luettu 7.2.2026)
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. [Online].
- Turtiainen, Kati (2012) *Possibilities of Trust and Recognition between Refugees and Authorities: Resettlement as a part of durable solutions of forced migration*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.